

Epeso

Ompö Kighöni chomi kiyetu

Amtaghata Sirimnyonto pöropchö

Ghömicho omtoghi pöropchö

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYO TAGH (1)

A. Kitoröt

- x Kkirechī Paulö kitapunete kanisa nyo kimi Epeso.
- x Kirutö Paulö Epeso nyo tagh otini kimi rutoghtanyi nyo pö odeny kwomtotoy lokoy cho karamach (missionary journey) “Kungwin nyu Epeso akipisu chane wölini: wölo kiwönyu nyinte kilut kopo Töröröt akumölomol kegh nko Yaudin kipirchī chane lö tampuur nyinte ngo chane nyo kogh, wölo kisoom nyinte chane kiwo akwighchī chane ichoon, akī lö ~~afö~~ ~~kyli~~ . Wölo ato chamata Töröröt ongwīnan ngat wölete omitekwa. Kīweghö nyu nyinte korononi pö Epeso “Ighi. 18:19-21)
- x Kirutoghchī nyinte chane ngat nyo pö sömök, akumpuur nko chane konyiis somok.
- x Kimikikönchī paulö kinyarilata kong nyo ngwan otini kimito Epeso, wölo kikisoru choc hang aketoor kanisa.
- x “~~afö~~ otini kimitö Apolo korinto kīkikuweer Paulö ~~afö~~ akuwö kutany Epeso: Nyini kinyorö kinetin chotee walak...akīwönyu kilitotoy kopo sanghat, akīngolonoy nko piich ompö nyakanat oro sömök, kimi kuteptepoy akītopuroy pichay lö tökusuku chane lö pö man ngalechini kingolono nyinte pö pöyunöto Töröröt. Wölo nyini kiluku chane tiighii, amakughancha, akīngalana nyo gha aranay pö Echotion ompö tawu tuyonay kimukuul, kupusto Paulö chane akiwo nko kinetanchay, kingalan nko pich asiis lower ompö ko nyo wow nyo pö kayay pö kinetutpo Taivano. Kileet ngalechoni lenyoni kōnyiiis kodeny. Kilenyona kīmī nyu pich cho kimonyo koro Asia kīlīm ngolionto Töröröt lapai cho kile yaudin nko pipo pontoon. ~~afö~~ lötu otinö kimöröy Paulö kīmīla yerusalem, kīkuur poyi Kanisa pipö Epeso, kīpka kutoyo nko nyinte ompö mileta.
- x Kunonchii Paulö chane korkeyintanyi, akucheer chane kuluki cho kighonoy otino mii kutopönoy kighonu chomi Epeso nko Kanisa. “Kiyontegha Paulö pich melito kipa Epeso, akīkuur poyi Kanisa kipka wölo kimi nyinte akīlenchii, onkitokwa wölo kyotoptaan nko akwa kungeta asisini tagh kyangwinan koronete pö Asya, aampuurön nko akwa, aghan poghishewuut lee motworinto Echotyoon ompö ringata kegh nko ompö look choc hang nko ghotuut cho kyosikaan lisata Yaudin. Akīmöminye kīgh nyo kimanetakwanye nyo kipö tosunot ompö akwa, wölo kyoporwokwa anetekwa ompö tuyotīn nko ompö korikwo, a osöwintönchinan Yaudin nko pipo pontoon ngala kötoogh pö

ngoku ompö tawu Töroröt, nko kighanat ompö tawu Echotiontenyo Yeso Kristo. Oterchinan yee nyu mikulögh nyo tili;,, owetan otonyoy yerusalem, karkegh monkitonye ngal cho onyorchinan wölini, kipoto onkit nyo porwanin mukulogh nyo Tiliil konyanin rata nko kömpölelyo kanasyan anka tikwil kilenyona oripsyenö aanan lo, möminye ato kyomunyön macherokwa ompö look ogho nko pogheet ompö konyiswechaye lee sömök (~~ipb~~

~~ipb~~

~~in~~ “kilenyona opisnokwa yee nyu ewuno Töroröt nko ngölionteto poropchenyi nyo muchöy kitekokwa akikonook kisonöt nyo rorchini nyinte pikachi lapay. Tomonye opirchan lö ochenyoy ropiyeni pich walak anta koltin anta siro. Onkitökwa akwane lö kyopöghisheghan morichu atosich kigh anka tikwil nyo omöchoy nko cho pö pichini kyomitan tikwil. Akoporwokwa ompö tikwin lapoy lö ato aghakwa poghiso nyo awees lee ani, kimichini angaracha piich cho ngorkolole akikaram anana ngolionto Echotyontenyo Yeso nyay kimwa lö, mito ngorekyo nyo wow otinö kakitötö kisiir ketach”

- x Nyini kwany Paulö kingalan, kikitiny nko chane akisagh. Kilocho chane lapoy otini kiwito morikwa nyinte ompö chomnyogh nyo wow tya, akimwochini nyinte lö wow söro. Kisuch chane nyaril tya ompö ngoliontonay kimwochi nyinte chane lö mökisiwiyicha chane nyinte ngat. Kuyomisotö kegh chane nko nyinte ntökilany meli ~~ipb~~

~~ipb~~

ö

- x Nyini kimila Paulö Cherusalem, kenam nyinte akeröti chela Kaisari könyis odeny, kemit nyu kiwo Rumi.
- x Kimpuur nyu nyinte nyo töng’ogh kukirchi Kanisa Epeso palalyan. Kuntoghoghchi mikulögh nyo Tiliil nyinte kukiir palalyantanoni. Kii lökoyonto Töroröt nyoni ompö kighoni cho kimi Epeso nko achanech tikwil.

~~ipb~~

~~ipb~~

~~ipb~~

- x Ompö nee tökikuro kegh Paulö nyo kiyoktoy nya? Kirate lö kikuro Paulö nyo kiyoktoy ompö machata Töroröt. Kikwil Töroröt Paulö kilukö kiyoktoghintenyi, kiyoktoy kimwatita lokoy cho karamach cho pö Yeso.
- x Kimökwilchinye kegh Paulö kiliku nyo kiyoktoy wölo kikwil Töroröt onkit nyinte akuyoktö.

Mileneya löt ainaan kinetutyenyo nyay kipö kitapu ighisyewuut wölo kimi Paulö :kilenchi Echotion” wiyonyi ompöwölo kakılan nyinte atopöghisyeghö, kuporchii kainenyan pipö pontoon, poytoghii nko pipö Israel. ~~10~~

- x Rose lö mwowecha ompö ~~11~~ pich cho kikirchini Paulö: kighoni cho kimi Epeso.
- x Kimwa Paulö lö kighonu chomi Epeso, ku pich cho kighonoy, tolose akumikukonoy ompö Kristo. “Amelo kimwa Paulö lö lenye nyoni kighonu lapay, wölo “ompö oripö Kristo” kukikegh chane kukikegh chane kiluku cho kighoney akimukukönu ompö kristo nyinö poghisiyi ompö oringwa.
- x Ompö kitapune walaka cho kikiir Paulö, chomoy kikuroo kighöni pich chomi oripö Kristo. Kitökemiteghenöcha Adam atakinya lee tagh, wölo nyini kikitwayrecha kegh Kristo, kupotisonchecha mikulögh nyo Tiliil Kristo orii. Chömecha nyu Töroröt lee wölo chömtooy Kristo.
- x Chömecha Töroröt, melö ompöwölo kichicha ngo anta kikeghacha nee nyo karam wölo chömecha ompö chichinö kikeghanacha.

~~11/11/11~~
~~11~~

- x Sowune wölo ngwino poropchö nko kalya. Ngwino wöloomii Töroröt kuweru pöghishoninö kikusulta Yeso Kristo. Kukonecha Töroröt pöropchö nko kalya wölo mökisowunechanye lenyoni osiis lapay.
- x Otini kakenkitucha Töroröt akenaghacha wölo kimpuurtoy nko Yeso, kikonecha nyomotiny kintoghoghchiin nyo karam tokenyoru pöropchö nko kalya sopoon.

C. Perur Cho Konu Kristo Ki Asoyon Pö Mikulögh

~~11/11/11~~
~~11/11/11~~
~~11/11~~

- x Kimwa Paulö lö nya kukwolo Töroröt anta nya kisyolö Töroröt ompö nee?
- x Kakukonecha mikulögh nyo Tiliil perur pö mikulögh chino kakuyorecha. Yositu porwöicha akimegho ompö ng’oku, akulowitö mukulöghwenicha ko sopontine wöloomi Töroröt wolinölee ka sopoon akenoteghchu mapa kokay.
- x Akwompöwölo kimeghenecha Yeso akeghönecha nyinte, mukoynyu mikulögh kuperurwecha tikuchinö kimochecha akighetunenecha ghoksyö nko owesyo ng’oku. Konecha mikulögh nyo Tiliil perurchete melo chopö ngwiny

akesuwiyi lee ropien, kyak, mitiken anta walak, wölo perur chopö mikulögh lee akwa mikulögh nyo Tiliil chay mii ~~17~~

- x Nonöy piich cho chang' tikuu ngwiny cho wonysoot akipirchini. Wölo möminye tösunöto kerkegh kakichii monkoor anta meey, kisukecha tiku ngwiny nyo taghogh kuwonyö.
- x Keyanga tya monkornöno mukulögh nyo konecha mukulögh nyo Tiliil akipö kokay nko kokay.
- x Sowunö lö perurchete pö mikikukone ompö Kristo Anta kimömeghchecha Yeso akututu, kitömökunyorunecha perurchete pö mukulögh.
- x Otini kitökemitecha lee Adam, kukunyorucha ngoki Adam nko meghat; Wölo otí kumitecha yee oripö Kristo, kukikonecha mikulögh nyo Tiliil sopoon, akiluku tikuchinö pö Kristo chicha.
- x Poru kikiruutchu poro ropöwo mukulögh chino kiluku chichi.

D. Kikakwil ompö Kristo tökegh kutiliilit.

~~17/17/17~~
~~17/17/17~~

- x Nane ya perunay pö tagh nyo kimwa Paulö lö kikilecha Töroröt ompö Kristo kitomonye ompö kwich kigh anka lapai.
- x Akwompöwölo nkit Töroröt tikwin lapay, kinkit lö ighoy ptangengmöt ngoku, akuyoku nyinte (Töroröt) Yeso kungwin kumeghchech kilenyona, ompö kinkitöyengi, kukikunya kikil chino kisöru kutomonye kwich ngwich ngwiny.
- x Kikilchecho kegh Töroröt, tökelikuna cho Tililoch cho puryo simnyoon ompö tawunyi. Tokecha Töroröt atomokichichanye Tililöch akehii simnyonyoon? Ewo; kilenyona kitomönye ompö kwich ngwiny, kukikil Töroröt kutönecha oripö Yeso, lö tokelekunacha cho Tililöch kuweri Kristo akeliku cho puryo simnyoon ompö tawunyi, akwich nyintenyu kutakecha.
- x Perurnete nyo pö Tililyo nyo kukoneecha mukulögh nyo Tilil keghyonchehenö.
- x Ompöwölo kinya kilöwöneecha ompö ara Yeso Kristo akumitwecha wölini mii nyinte kelikuna werkachi kiripkegh nko chatatenyi nyo wow. ~~17~~
- x Perurto anga nyo kingalana Paulö, ku nyo kikiyitecha kelukuna moningo kaa Töroröt lee pich cho ghechon cho mokuwoghoynye ngat lö tökumi sitöt nyo nyoru chane-Aku lee moningo Töroröt cho kukuyetu, kemukechanyu ketepe lawel milanköcho cho konu Töroröt. ~~17~~
- x Kule moneechi nyu, kukakenyoryecha nko Yeso keliku milanpo tuku kaa Töroröt, akitökuliku tukuchino tingeto nyinte chichi tukwil. (~~17~~)

E. Kegh kiliku cho Tokote ompö Chaman

~~1918~~
~~1918~~

- x Ropowonteto mikulögh anka nyo kimwowu Paulö ku kughanecha Töroröt.
- x Kökitaghecha Töroröt tagh ompöwölo kikichicha chemwokiyis ompö Adam . wölo kikunyorucha yee nyu takat lapay ompö Yeso. Nyo pö chaman (ompö Yeso Kristo).
- x Atoliku acha opin kumotokechanye Töroröt, wölo kakuyenenecha Yeso Tililyenyi ~~in~~ akwighecha nyu cho chomunote ompö tagh pö Töroröt.

F. Kikeghet Akesyonchu

~~1918~~
~~1918~~

- x Perurtö anka kiripta kegh nko Paulö ku kikwalenecha kisonkachi akelostoweche ngokicho keporu korutyonete kesiny lö ompö kisönpö Yeso cho kimilteghenecha, kukikugheteche akelostoweche “Kiröpkegh nko wowinto pöropchenyi.”
- x “Kiröpkegh nko wowinto poropchenyi “Poru nyete lö kigheteche Töroröt akelostoweche ngokicho kiröpkegh nko pöropchoninö tingeto nyinte mörörunoteny mötingnye sönöm pöropcho Töroröt nko machat konunoghtanyi.
- x Muchoy kuchangiit ngoku kitil pöropcho Töroröt? Muchoy keghacha ngoku tökulö Töroröt kikkuwonyo poropchenyan, akimolöstewiokwanye ngat? Ewo mötingetonye poropcho Töroröt söröm akimörörunonye poropcho Töroröt söröm akimörörunoteny mokighonye ngoku tökwich Töroröt kutagh kulöstoweche ngokicho.

G. Kuwekonech Kingitotoo Totwut cho tingeto Töroröt ompö Achanech.

~~1918~~
~~1918~~
~~1918~~
~~1918~~

Perurtö anka nyo mochoy Paulö kwipu kinonut köcho ku lö kinyoru kinkitöt nko ngong'unöto tikuchunö kigh Töroröt, anta cho mii kwichoy anta cho tökwichöy.

- x Kikumönyoy lapay tiwin atakinya kitomönye kesörwech. Ngowecha yee nyu mukulögh nyo Tiliil man nyo ngwino ngolionto Töroröt.
- x Kinkit yee nyu ngala sopoonpö kokay nko wölo luku ato kimeghö.
- x Kinkit yee nyu lö Yeso nyo lee sirumpo lökoy lapay, aku asis akonga kumilo nyinte wölo mii monechi atakungwin kumitech kepe kempunö nko nyinte kokay nko kokay.
- x Kinkit yee nyu lö onyöt nyo lee sirumpo lökoy layay, aku asis akonga kumilo nyinte wölo mii monechi atakungwin kumitech kepe kempurö nko nyinte kokay nko kokay.
- x Kinkit yee nyu lö onyöt nyo lee echotionto ngwinyinete yee, wölo kiyonchinii nyinteasis akonga wötwöyo mapa kokay nko kokay. Kiwuröy ngwinyinete akegh ngat, akuluku nyu Yeso pöytoghinte.
- x Kinkit ngalechete lapay ompöwölo kakungongwech mikulögh nyo Tiliil,

~~RE~~

I. Keto Machey Ompö Mikulögh Nyo Tiliil

~~RE~~
~~RE~~
~~RE~~
~~RE~~

- x Kilö nyu Paulö, konutye anka nyo kakenyuru ku mikulögh nyo Tiliil, Nyini kukitwaytecha kegh Kristo kikonecha nyu Töroröt mikulögh nyo Tiliil.
- x Kitönech macheytönyo tikucho ompö osis choc hang, tökurumtö lö chichi akupuryo chii nyo surpönöy lö möchichanye kyalenecha Töroröt kisönko werinyi akutö macheyu mikulögh nyo Tiliil orincha tökunoryecha nko söponpö Kristo.
- x Mokuyiitechanye onyötö lee monechi ompöwölo kitingetecha mikulögh nyo Tiliil nyo poru lö kupoyecha Töroröt aküyetintöncha nyinte.

J. Kemongishö ompö ara mikulögh nyo Tiliil – Kiyomisu Töroröt Nyoman Ghetinto Kokay nko Kokay.

~~RE~~
~~RE~~
~~RE~~

Kimwa Paulö lö melö machey mikulögh nyo Tiliil kile nyo poru lö kichicha chichi wölo ~~hiliin~~

Muchoy kumar chii kwolöy kigh nyo pö olyoot, akumotingetonye ropiyeni lapay, muchoy nyu kutötoy ropiyeni cho pö tagh cho ngöru kuporu lö pürchini nyinte kwoloy kiyoni nyoman. Atolapay keror kiyoni tökitenö kënyoru ropiyeni chino köngötu.

H. Kikitomiswech Mila nko Echotion Yeso.

~~hiliin~~

~~hiliin~~

~~hiliin~~

- x Kimöröy Paulö kuporwech perurtö anka lö kiketakech kelukuna milan ompö Krïsto.
- x Nyorchini moningo meey kigh yiyikwa otini kömeghö nya? Ewo mominye kigh nyo pisini chane monekwa.
- x Kukulatecha moningo pich chole meey atakinye kukumiteghecha Adam. Kimominye kigh nyo kukunyorchinecha chane kipoto megha nko wögwöyima.
- x Kakwighecha yee nyu Töröröt monechi kegh cho pö pöytoghinto poytoghi. Akikekonecha milanpö poytoghïn choni ku: Sopoonpö kokay, chomnyogh, takat nko ghomcho akonga nko papo.

~~hiliin~~

~~hiliin~~

- x Ompöwölo kukukonecha Töröröt perurkachi cho pö mikulögh cho kikulowon, akutilil akichömchi monechi cho kakuyetu kughyonchegho, ghetunöt, kisionchin, ngongunoto chinenyö nko mila, kikunyoru perurcela lapay melö ompöwölo kiyamat kekonech wölo ompö pöropcho Töröröt nko chomnyenyi ompö achenech.
- x Otini kakisowi takuchoni kikiwich lapay kesyol nyu Töröröt lasiiny.
- x Karkegh kökikutoto Yeso ropiyeni lapay chino kyala ng'okicho, kitokemongecha ngwinyinete kikupit aketingetö porwoy cho kikechip, akitomönye kirumtö lasiny tikuchinö liku milanköcho. Kikonecha nyu Töröröt mikulögh nyo Tiliil kuporu lö nyini kekemitecha yim kelowituneno ngwinyini nko porwoyichete pö ngwiny, ketakacha milanköcho kimikuul. Wölo kile wölo tokemongecha ngwinyinu kikupit, aketingetö

porwoyichetechi pö ngoki, kumokinyorunechanye milanköcho lapay oti lee yee.

- x Wölo otini kaketyakenecha sopoönni pö ngwiny, akempuröcha nyu nko nyinte, ketoröcha nyu ketach tikuchunö lee milanköcha kimikuul.
- x Nyini nyu keghisyo chete lapay, kesyolochanyu, akosal nyinte. Akesuwecha nyu nyo tagh lasiny wölo kichi wöwto, akitorortö, aki kesyonin, aki chimnyogh Töröröt kiliku.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYO ODENY (2)

A. Nyakupöyit Sörö Echotion ompö Kighanat Nko Chomnyo Pipö Epeso.

~~Epeso~~
~~Kighanat~~
~~Nko Chomnyo~~

- x Kilim Paulö kighanata pipö Epeso ompö Echotion nko chomnyengwa ompö pikö walaka ~~Epeso~~
- x Kiliku pipö Epeso moningo Töröröt kuwene kighanatetngwa nyo pö mecha Yeso nyo kimeghchi chane.
- x Kimi chane ompö osis lapay kughönöy kiyomisuut pö Töröröt chino kikuyomischu monechi.
- x Otini kunetoy kegh chane wölo ghongtoy lasiny ompö oripö Krïsto, akutwayta kegh mikulögh otini mii kïpesitoy, kutornyu kuwachta chomnyo Töröröt ompö chane tokunyoru pikö walaka.
- x Kichömo pipö Epeso pikö walaka chomnyo Töröröt nyo mölatanye nyo pö ptangengmöt. ~~Epeso~~
- x Mitö chomnyo Töröröt kokay ata otino meyokunye pich chomnyogh anta ata kutagh pich kichamkegh ~~Epeso~~ chomoy ompö chini lee punkachi. ~~Epeso~~
- x Kitïngeto kighönu cho kimi Epeso chomnyogh nyo lata nyoni ompöwölo kipöghisyegho mikulögh nyo Tiliil ompö oringwa chomnyogh nyo lata nyoni. Kimekukonye chane opin.

B. Sangat nyo pö Kisich siwiyagh nyo pö mikulögh ko kankutu Töröröt lasiny

~~Epeso~~
~~Kisich~~
~~siwiyagh~~

- x Kitïngeto pipö Epeso chomnyogh ompö piko walaka wölo kisagh Paulö Töröröt kungongchi kegh chane tökumï nyu chane kunkiti Töröröt lasiny ompö orii. Lee moningo Töröröt. Nyinte nyole tepuut nyo wow suu ompö köpo Töröröt. Anta tya tikwin cho silu chi kumelö chino mwoghoy anta cho ighöy wölo nyinte orinto mikulöghunyi wölo nkitito Töröröt kiliku ...kuyinö

ngongunote ompö kanisa osis cho chang ku wolino kikisowuntö Töroröt ompöwölo ngolionte nyini ngwino kuti kanisa ku wölinö mwoytoy anta mamnga ompöwölo ngolonu sisata chëreryo kusir ngalanata kuut.. muchoy lelutyö anta chîntagh kwipu kigh nyo melititatenye ompö Töroröt asil atokikarkeyit kegh nko otöpö kighanin ompö Töroröt. Kimunchini chii nyo siiköy kighanata man ompö Töroröt nukisuntin choc hang, ompöwölo sowu lo pö nukisuntinechete osis cho ngoru ompö ante. (kitoröt nyo monkitönye).

- x Mokumonechanye kighanat nyo wow, anta chomnyogh nyo wow anta pöghishö nyo wow, wölo kimonecha kenkutune Töroröt lasiny tya. Otini kakinkitucha nyinte lasiny, keghanacha nyu, akechomocha, akepöghisyeghchu nyinte lasiny.
- x Otini kikusörucha kegh kikonecha nyu Töroröt kelukuna monechi cho ghechön nyo mokimpurechanye anta kupoghishö lee monechi cho ghechön, wölo kupoghisyuecha lee monechi cho mîngech osis choc hang, nyoni ighecha kechopa kenkitunö nyinte.
- x Ikonenyi moneku cho minkech kwich lee pich cho ghechon? Ewo yoghoy kuneto kegh mîngityengwa akîyetu ompö könyiis choc hang kitomö nyu kiluku pich cho ghechön.
- x Lenye nyoni nyu ompö achanech tükwîl, kenyagha keneta kegh akeyetu ompö söwunötenyo nko kinkitöte nyo pö Töroröt kitomö ketorö kepoghisyenö lee moningo Töroröt cho ghechön.
- x Pöghisyo mikulögh nyo Tiliil ki kungongwecha Töroröt. Mokimukechanye opin kenete kegh wölo lata Töroröt karkegh kesomonocha Pibilia (puku Töroröt). Nana lö kikir mikulögh nyo Tiliil puku Töroröt, akemuchoy nyu kile kesöwuno mikulögh. Mikulöwuninö pö man nyo tötomwecha wölo lata Töroröt.
- x Michini ketwaytenacha kegh mikulögh nyo Tiliil kucheng ngölionto Töroröt akunet orito mikulöwienicha, akungo

~~gghghgh~~
~~hghghgh~~
~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~

~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~
~~ghghghgh~~

~~Upph~~
~~Upph~~

- x Kikuyoku mikulogh nyo Tiliil kungwin kimany orincha kuntoghoweecha akulitityecha manpö ngölionto Töroröt.
- x Michinot ketwaytenacha kegh nyinte tokwigh pöghisyoninö kiyoku Töroröt nyinte tökwigh.

C. Sangat lö Tökusowu Chane Kikönöto Kurötengwa

~~Upph~~
~~Upph~~
~~Upph~~

- x Kisagh Paulö lö töyotisyö konyikwa akisöwu kikönöto kurotenyi. Nkitunö nyo pö tagh lö kuröto Töroröt nyo tagh ku nyenyi kegh. ~~Upph~~
~~Upph~~
- x Kile pichay lee kiyokitoghuo kurchinecha Töroröt kegh nyo pö tagh; akwigh nyu poghisyö nyo wow ompö orincha, akipiropirecha tokesiköcha korkeyinto werinyi, akuyoktecha nyu kepe lee wölo kilata kerötenyi akutokusilta nyu tötutyenyi.
- x Kukekonecha yenyu sopontanyi nyo pö Krïsto.
- x Pïrchini mikulogh kungongwecha Krïsto, atökisukyï sopontanyi orincha, atökupöghisyö nyu söpomtanyi kuwerwecha ompö osis lapay.
- x Kurchinecha Töroröt ngat sopen pö kokay nko nyinte kegh. Nyini kikursorwecha, kekonecha kikininogh ompö mikulis köcha lö kikonecha Yeso sopen pö kokay, aku asis akonga kumitecha yim tokempurocha nko nyinte.

D. Saghat Lö Tenkïti chane ororyo Monkornöno Cho ngorchin Kighöni wölomi Töroröt.

- x Kisagh Paulö ngat lö töyotisyö konyikwa kisuwa “Töroröt nyo monkornöno milan cho nyoru kighönu.” Melö lata korutyonete milan chay konu Krïsto lee chay mii korutyonay lee 11. wölo milan chole chichi. Pö tongonchin wölo rostenecha Töroröt, ompöwölo kilatecha monkornönyi nyo wow. ~~Upph~~
~~Upph~~

E. Saghat lö temuch chane kisöwu lasiny wölo Wowtö Owesyenyi (kimukatenyi) ompö kighönu Lapay.

~~11/11/11~~
~~11/11/11~~
~~11/11/11~~
~~11/11/11~~

- x Kigh nyo pö söröm nyo kisagh Paulö ku kungongu Töroröt wowinto owesyenyi nyino möröy mikulögh nyo Tiliil kuporunegho orincha **K**
1
- x Tikuchinö kukönecha ku; Sorunot, sopen pö kokay nko walaka cho siwiyi pich cho meghönötcha lö sölwontön wölo melö sölwontön ompö acha. Kinkitöcha lö nyini kimeghenecha Yeso aketipi, kisyolchi Töroröt nyinte sopen ngat, akumit nyinte kiwö yim parak.
- x Akwompöwölo kighsheghe Yeso chete akwanyi kumitecha orinyi, kitingetecha nyu nyakanat lö ighoy Töroröt akwiwiecha tikwin lapay cho kiyomisunö nyinte ngöliontenyi.
- x Michinote ketwaytenacha kegh mukulögh nyo Tiliil, tokungongwecha lasiny wölo wowtoowesyenyi nko wölini mii kupoghisyeghtoy ompö orincha.
- x Otini kakesöwucha, akenkiti Töroröt, keletacha nyu ketwayta kegh nyinte.

F. Wölo Kikusyolto Yeso (Kitöroröt)

~~11/11/11~~
~~11/11/11~~
~~11/11/11~~

- x Komwowecha Paulö wölo teno wowin nko syolöt nyo kukito Yeso nyini
1
- x Kisyol Yeso parak kisiir malaiken lapay, onyöt nko nyichi, nko ompö pipo koros lapay kokay nko kokay.
- x Pö tösunöt kesowunocha wowin ninö kitö Töroröt Yeso ompöwölo kirate ompö puku Töroröt lö kimpunecha nko nyinte ompö **11** kisomönöy lö “kakwighecha Töroröt chichi ompö Krïsto” kisyolecha Töroröt akutonecha otini mii Krïsto.” Kighyongoyecha yee nyu otini ghyongo Krïsto. Otini kiwö Yeso kimurtöwon, ku kipecha tipecha titwil kimurtöwon nko nyinte, aki nyini kiwö nyinte pirim; kepecha pirim tikwil nko nyinte, aku nyini kilang nyinte akitöpo ewu tagh nyo pö Töroröt porpö, kemitecha nyu atoni tikwil nko nyinte.

~~11/11/11~~
~~11/11/11~~
~~11/11~~

- x PorpöYeso kanisa, akī nyinte nyole mötīt.
- x Poru nyete lö tīngeto Yeso kimukat anka lapay ompö Kanisenyi nko ompö achanech lapay, lee wölo nyughitunitenecha mukulögh nyo Tiliil sopoontanyi.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYO SÖMÖK (3)

A. Kinonin

- x Ompö kinetutyö odeny O, keporchu Paulö pipö Epeso tukuchinö kukitö chane ompö Krïsto yee nyu, tokumi kuporu wölo wowto poropcho Töroröt ompö tikuchinö kikito chane, kenonchi Paulö chane wölo kilata chane atakinya kimi nko otöp pö Adam.

~~Kikuyichecha~~
~~ngwïnginete~~

- x Ki otop toncha ompö tawu Töroröt atokinya kitomonye kesorwecha, ku kï nyo pö muntiruch nko pewyogh. Kikuyichecha ngwïnginete ompö ara pesyogh pö Adam nko Töroröt akemitecha ketöngöy wöywöyu mapa kokay.
- x Koromitu ato kitopön ~~ma~~ nko ~~ma~~ ompö ngoki chi akonga (Adam) ku kiku-yiyecha pich chole chemwokiyis.
- x A kwompowolo kïisiko ngoki meghat” kikuyiyecha kechi chemwokiyis nyo kimatecha yee nyu ngwinyi owesyo meghat.
- x Karkegh kisöpchoot porwoyicha chop o ngwïng atoni o , ku kukemeghecha ompö mikulögh, akepesyegho Töroröt, akepetoy ketongoy mapa kokay (Woywoyu ma).
- x Kigh Töroröt ptangengmöt otini kitor kipuryö ngoku, wölo nyin kigh Adam nko Awa ngoki, kï kiluku chemwokitis lapay nko monekwa, nko pinwoyikwa lapay, keyi pich chole chemwokiyis lawir. Akeyitchu chane meghat ompö tagh pö Töroröt.

B. Wölo kikulata atakinya kile tagh.

~~Kimwa~~
~~nyo pö tagh~~
~~löpipesuteghenecha~~

- x Ompö korutyonete o, ng’ölonno Paulö tikwïn somok cho tötomöy otöptinecho lee pich cho tomony kesöru cho tökumi ngwinyi paytagh pö meghat.
- x Kimwa nyo pö tagh lö kipesuteghenecha ortino ngwinyinu.

Poru nyete lö kikumitö toyo paytagh pö ngwinu ntoghoghchuni onyoto nko poghisye nyi lapay, nko kimukatenyi, pürchintanyi, opoghenyi nyo gha, akiwesutegho ori kitochoy kinyarat nko ghoityo ortunechi lapay.

- x Kimökipesitoyne kiripkegh nko ortuna Töröröt.
- x Kimwa Paulö nyo pö odeny kukupesitogho kirip kegh nko owesyo kintoghoghinto miröt.
- x Owesyo kintoghoghinto miröt ki onyöt.
- x Ompöwölo kikepesyecha nko Töröröt o akepa kirip kegh nko ortuno ngwiny, akwompöwölo onyöt nyini pöytoy ortuna ngwiny, ki kikumitecha nyu toyetö paytaghtanyi, akimi kintoghoweche lisatenyi.
- x Kimwa Paulö nyo pö sömök lö kikupesutegho kintoghoghchin pö mikulowuni mii kupoghisuyi yee ompö moning chelee tingu.
- x Kile wolu kukupesitoy kiripkegh nko ortono ngwiny, akemito toyo paytagh po onyöt o, kukikupöghisuyi tikwil lee chii anka lapay nyo menkitnye Töröröt. Kikupesitoy nyu lee pich cho lee tighu ompö nyinte.

C. Moningo Kiwurat

~~1/1/1/1/1~~
~~1/1/1/1/1~~
~~1/1/1/1/1~~
~~1/1/1/1/1~~

- x Ompöwö kikuyiytecha otöp pö Adam nyo kö kukupesyo nko Töröröt o , kemönyecha kokay toyo paitaghto porwoicha, nyoni ki pürchin nyomi orincha nyo pö kegh cho ghach.
- x Kipürchini porwaicha kwichoy ng'oki, akwompöwölo kimonyecha toyeto kinkinotenyi nko paytaghtanyi, kupoytoy nyu kinonutkocha, mokatencha nko wölo kilimtenecha, nyoni nyini ipu poytaghto porwöicha, otöptöncha (wölonö kipeitoyecha, tikwin cho kiterecha anta kiros, anta kimwaghacha).
- x Akwompöwölo kikuyiytecha otöp pö Adam nyo kukupesyo nko Töröröt, ompö kintoghoghchinpö onyöt, kepesitegho toyo paytagh pö poor o kimwa nyu Paulö lö kichicha moningo kiwurata Töröröt.
- x Melö kikepesyeghecha Töröröt kingeta yinyencha kile wölo kikichicha cho kiketokchi kiwuratanyi ompö ng'oki nko taghatenyi. ~~1/1~~
- x Lenye nyoni nyu wölo kikuyiyto ptangengmöt anka lapay.
 - a) Pesyot nko Töröröt.
 - b) Mi toyo kintoghoghtagh pö onyöt.
 - c) Mönnyöy toyo paytagh pö poor.
 - d) Moningo kiwurat.

D. Otöncha nyay pö köny nko nyu pö yee.

~~Wölu kikumitecha atakinya kile kong, ku wölo kimöminye kukönötö akikichicha pich cho puryo kukönöt.~~
~~Kikulatecha Yona atakinya kimi muyo koghokwö ompö oripo koghokwö kimengitnye nyinte wölo chiwititoy. Anta kimeghnye Töroröt kigh kutyoku nyinte, kitö kima yona.~~
~~Lenye nyu nyoni wölo kikulatecha ompö atop nay kipö Adam. Anta kimeghnye Töroröt kigh kutyokecha, kitö kikemeghecha lowir ompö ng'oku akepa woywoyu mapa kirwoko kokay nko kokay.~~
~~Mominye wölo kitökisöruntenecha kegh opin.~~
~~Kimwa Paulö lö makoos Töroröt ompö kisonöt nko chomnyenyi nyo wow nyo chömonecha. Kisonöt ku kenyorunocha tikuchinö mökimichinecha nye. Kimichunotecha woywoyu ma, wölo kikonecha Töroröt sopun pö kokay nyomi yim nko nyinte.~~
~~Kötökichengoy pöroyin nyo wow kemilöy pichenichu ketötomino Paulö yeteyi.~~
~~Kikuyiyech ng'oku, pich cho kipesyö nko Töroröt. kukichu punkachi chomi toyo kintoghoghchin pö onyöt nka pöytogh pö poor, kukichu moning'o kiwurata Töroröt chomi kutönyöy woywoyu mapa kokay nko kokay.~~
~~Wölo Töroröt, nyinö makoos ompö kuto ptang'eng'möt kiyinö mökimuchuninye ompö chomnyenyi nyo wow nyo ttingetö ompö acha, kwighecha nyu kesöpchenö nko Kristo.~~
~~Kiwow pöropcho Töroröt nko chomnyenyi nyo kimemunye kipistecha keleta tagh kepesyeno nko nyinte.~~
~~Kichömu manpö Töroröt kerwoyki ngoki wölo kimöchamnye kekananacha chole acha kirwok, kwigh nyu nyinte kiyonu werinyi nyole nyinte onkit kikosonwecha kirwoke, atokeyokwechanyu kempurtenö akonga nko Nyinte.~~

- ~~Wölu kikumitecha atakinya kile kong, ku wölo kimöminye kukönötö akikichicha pich cho puryo kukönöt.~~
- x Kikulatecha Yona atakinya kimi muyo koghokwö ompö oripo koghokwö kimengitnye nyinte wölo chiwititoy. Anta kimeghnye Töroröt kigh kutyoku nyinte, kitö kima yona.
 - x Lenye nyu nyoni wölo kikulatecha ompö atop nay kipö Adam. Anta kimeghnye Töroröt kigh kutyokecha, kitö kikemeghecha lowir ompö ng'oku akepa woywoyu mapa kirwoko kokay nko kokay.
 - x Mominye wölo kitökisöruntenecha kegh opin.
 - x Kimwa Paulö lö makoos Töroröt ompö kisonöt nko chomnyenyi nyo wow nyo chömonecha. Kisonöt ku kenyorunocha tikuchinö mökimichinecha nye. Kimichunotecha woywoyu ma, wölo kikonecha Töroröt sopun pö kokay nyomi yim nko nyinte.
 - x Kötökichengoy pöroyin nyo wow kemilöy pichenichu ketötomino Paulö yeteyi.
 - x Kikuyiyech ng'oku, pich cho kipesyö nko Töroröt. kukichu punkachi chomi toyo kintoghoghchin pö onyöt nka pöytogh pö poor, kukichu moning'o kiwurata Töroröt chomi kutönyöy woywoyu mapa kokay nko kokay.
 - x Wölo Töroröt, nyinö makoos ompö kuto ptang'eng'möt kiyinö mökimuchuninye ompö chomnyenyi nyo wow nyo ttingetö ompö acha, kwighecha nyu kesöpchenö nko Kristo.
 - x Kiwow pöropcho Töroröt nko chomnyenyi nyo kimemunye kipistecha keleta tagh kepesyeno nko nyinte.
 - x Kichömu manpö Töroröt kerwoyki ngoki wölo kimöchamnye kekananacha chole acha kirwok, kwigh nyu nyinte kiyonu werinyi nyole nyinte onkit kikosonwecha kirwoke, atokeyokwechanyu kempurtenö akonga nko Nyinte.
- ~~Wölu kikumitecha atakinya kile kong, ku wölo kimöminye kukönötö akikichicha pich cho puryo kukönöt.~~
- x Kilenyona nyu kighetunenecha Krissto otönyo nyona kipö köny pö ng'oku, nyona kipesyote nko Töroröt, akutönecha nyu ato karam mii sapon nko Tiliilyo nyo mii orinyi.

~~10/10/10~~
~~10/10~~

- x Ngoliontonete nyay kikiir Paulö ngat ompö Rumi 6 nyay kimwa lö anta kimö Krïsto nyinö kima nyinö kitökimeghsonecha, akï kikutönecha mikulögh nyo Tiliil oripö Yeso akï kigh anka lapay nyo kighan ompö nyinte kï kigha ompö acha tikwil.
- x Nyini kikiportochi kimurtowon, kï kiportochecha tikwil.
- x Ketip nyinte, akututu akilang yim, akitöpö ewu tagh nyo pö papyoni, kï kukitutwecha tikwil ake pesiteghecha sapon nyo reel. Rumi 6:4 nyo pö otöncha nyu reel mii ewu tagh nyo pö papo.
- x Karkegh kimwoghöy Töröröt lö lenye nyete wölo kilatecha ompö oripö Krïsto o, kimökilimtenechanye lo man lenyoni.
- x Lenye nyoni ompöwölo totutko ighisyewutköcha cho pö osis lawir, kï chona michinote ompo otoponcha nyi reel ki totut cho chengoy poroyin nyo wow akipetöy muut, akï mikulögh nyo Tiliil nyinö ighöy totutchoni ompö orito saponwecha. Nikisin nyo wow nyoman ompö acha atokitakacha chomnyenyi akimökichichanye chömunote (michinote)
- x Toro poghisyenete chireryö. Nyoghoy mikulögh nyo Tiliil nyo pö tagh kung'onguecha chino lee chichi nko wölo kilatecha ompö oripö Krïsto. Akinyini kakughan mukulisköcho man noni keghanacha nyu akwipu man noni atop nyo lata nyo pö kekarkegh nko Krïsto wölo mikulögh nyo ighoy ntoghogchini poisyononi tökesowucha man nyona yiyu nyu karata kegh nko Krïsto.

E. Pöropchö nyo pö kokay nko kokay.

~~10/10/10~~
~~10/10~~

- x Mwoghöy Paulö lö kyinö kikusiilta wiecha Töröröt ompö Krïsto, kuporu wölo wow to pöropchö nyo ting nyinte ompö acha kokay nko kokay.
- x Nana lö “Melö kigh nyo yamatecha kighönunogh pö poropchö,” kakitö ptangengömöt kigh nyo melö koyamat ketö.
- x Ompö lokoyo kiptangengmöt lapay, möminye ighisyewut pö chi anka tikwil cho kimomichinonye ompö tiku chino nyoru lee wolno kiyonuntö Töröröt werinyi kimeghchech.
- x Ato kimil ngalechetchi, kwichisot tikwin odeny; porwecha wowin pö pöropcho Töröröt nko wölo kipö otyogh kiluki otöp pö ptangengmöt atakinya kimi nko otöp pö Adam. Nyakisyolö Töröröt ompö pöropchenyi.

F. Makoos ompö Kisyonöt

~~Wölo~~
~~Wölo~~
~~Wölo~~

- x Möminye kighönintö ompö akong ompö chete mito yee nyo kiyamat kinyori sörönötoni kinyorchä chane Kristo.
- x Ompö Abel, Set, Enoch, Noah, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Moses, David, Mary, Yoana kipatisönin, anta kinetin pö Yeso, anta nyi, nko ani, mominye ompö pichoni nyo kiyamat kiyamat kesöru, kiyanat chane lapay kirwoko woywoyu mapa kokay.
- x Wölo ompöwölo maukoos Töroröt ompö kisyonöt akiwow chomnyenyi ompö acha, kunka nyi kukughetunenech yee ngoki, kirwokenyi, owsenyi kaeghech moningo Töroröt cho tiliiloch akughonunote.

G. Kepesitegha Poisyeuwut Cho Karamach.

~~Wölo~~
~~Wölo~~
~~Wölo~~

- x Nane ya korutyö 1-3 kingalana Paulö wölo kilata otönyo nyay pö köny nya kilata nyo pö adam nko ighisyewutko cho kitotomoy wölo kilata otöptonyo nyo pö poor nko pürchiintö.
- x Ompö korutyö 4-9 kïporu Paulö wölo lata otoponyo nyi reel mii oripö Kristo ompö poropcho Töroröt.
- x Wölo ompö yii lee körutyo lö; keporu Paulö akwa otoponyo nyu reel; choni kï poghisyewut cho karamach.
- x Akwompö wölo kinkititö, akesöwuntö, nko ompö kighanat nyo lata nyete, kumunyo otöptönyo nyomi oripö Kristo, kïpesitoy keghoy ighisyewut cho karamach.
- x Akwompö wölo rörököwa poor ng'oki, kï rörököwo linyightönyo nyu reel nko Kristo ighisyewut poisyeuwut cho karamach.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII KÚYETU

KINETUTYO ANGWAN (4)

A. Ato Kikong'ityo Otopnay pö kony Nko Nyi Reel.

- x Kikongityö Paulö otöptönyo nyay pö kony pö Adam nko nyi reel kikinyorchi oripö Krïsto.

~~Kikongityö~~
~~Paulö~~
~~otöptönyo~~
~~nyay~~

- x Kipötösunöt nyo wow nyoman mutate ompö miron pö yaudin, akimachey nyo pone lö ghechön chane kisiir pipö ngwiny kimikuul ompöwölo kikil Töröröt chane kiluki pikachi.
- x Akwompöwölo kukil Töröröt chane amokilnye Töröröt pipö pontoon, ki kisösöy chane pipö pontoon akwigh kegh pich cho karamach kisiir piko walaka, akurosoy pipö pontoon lee pich cho tingeto ghöyityö kisiir chane.

~~Kipötösunöt~~
~~wow~~
~~nyoman~~
~~mutate~~
~~ompö~~
~~miron~~
~~pö~~
~~yaudin~~
~~akimachey~~
~~nyo~~
~~pone~~
~~lö~~
~~ghechön~~
~~chane~~
~~kisiir~~
~~pipö~~
~~ngwiny~~
~~kimikuul~~
~~ompöwölo~~
~~kikil~~
~~Töröröt~~
~~chane~~
~~kiluki~~
~~pikachi~~

- x Mii Paulö kunonchini kighöni chomi Epeso wölo kilata chane tagh, kipesyöt nko Krïsto, akilowöchö tikwin cho kipö ara Israel, aki too ompö mumeni ayomistiin.
- x Kitingetö ripö Israel kikönöto ayomis nyo pö sörunin, wöllo ki kikapesyeghö pipö pontoon ayomis noni.
- x Ompö kisilatanay pö köny o, kikaman Töröröt akurosoy, akuperuroy pipö Israel. Kiyörchini chane osiis lapay wölo töptou tökiliku cho ghonunote ompö taghtanyi.
- x Amominye ompö tikuchoni cho kikiyörchi pipö pontoon.
- x Kisolwoy pipö pontoon amenkitnye Töröröt, amötöngnye terchin nko nyinte anta ayomiis nyo pö söruniin nyo kingwinöy kutyököy chane ompö ng'okikwa.

Kichi tikwil pipö pontoon chona pesyote nko Krïsto, akechi too ompö ngamata Töroröt nko ayomistanyi.

- x Kilenye nyona, keleet tagh Paulö kimwa lö karkegh kikichicha lapay, nko pipö Epeso lowöch nko unyogh pö Töroröt nko kiyomisötenyi, kakemitunenecha yee nyu kison pö Krïsto kelekïtitunö nko Töroröt.

~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~

- x Kichengchi kegh Yaudinö lö kichi pipö man ompö toyo kiruruut, akicheptö pipö pontoon ompöwölo kimöripocha kiruruut. Kwipi nyu nyoni punyontön kwenu Yaudin nko pipö pontoon.
- x Köpöghisyeghö Töroröt Krïsto kiwiir niyatunona kipu pesyogh, pö akwipi punyontön kwenu pichoni nyo pö rïpata kiruruut.
- x Wölo yee nyu, mökiponye kinyiwuut kiruruut ompö oripö Krïsto, amöminye kigh nyo kwolo kegh Yaudino kipoto pöropcho Töroröt kile: kilenyona mökitingnye pöroyin nyo töroro tülilyengwa kegh.
- x Körökegh kongityo pich lapay ompö ngwiny kimïkuul ompö Krïsto mominye nyo tiliil kisir chitö anka . Aki chona kataach Krïsto lee sörunintengwa kiliku nyu chane moningo Töroröt, wölo chonö katagh Krïsto, kitökipesyoot nko Töroröt karkegh kö Yaudin anta pipö pontoon.

~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~
~~Kikil~~

- x Kikil Töroröt Yaudin kiliki pikachi akipistö pipö puntoon otini kile tagh. Wölo ompö kimurtewon kikukemuchtewech lapay Mikulögh nyo Tiliil, kelikuna monechi chole chichi lasiny. Aki chona kaliki moning'o Töroröt o, ki poor akong'a nko Krïsto.

Ompö oripö Kristo, kinyoru piich lapay Töroröt kuweri mikulögh nyo Tiliil. Paponcha nyinte nyo mii yim, aketing'öcha nyakanat kerelchinö ng'acharu pöropchö osiis kitikon. (Epr. 10:19)

x Kitomö kung'win Kristo kumuktewi lapay, kimi wölo kiriptoy otinö kisoghöy, akisogho Töroröt köpö saghat kipoto.

x

Kisagh Paulö lö tekilechi kegh kighöni. Owesyenyi (koromnyenyi).

- x Eki mitö wölo kipimtoy anta wölo kiroytoy mokoosyo nyo pö oriryö Töroröt? Ewo kimöminye wölo kipimtoy wowin pö owesyö nyo nyighitecha mikulögh. Kolosay 1:11.
- x Kiyini ighecha kenyörkölölitunö lee kighoni o ki poor. Ato kimpurocha ompö atop pö poor. Kimökinyorunechanye tokelimchi kegh owesyö mikulögh ompö orincha lee ptangengmöt. (Kalatia 5:16).
- x Nyini kakipesiteghecha mikulögh, kwatoni nyu otini kiwöghökinecha otöp pö kitoon pö Kristo akelimchicha nyu kegh owesyenyi. 2 Kor.3:17-18.

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

- x Soghöy Paulo lö, kile wölu yichini kighanata Krïsto mikulöwecha, kitorecha nyu kesöwu kitukimöteto chomnyenyi ompö acha, keneytoy nyu ighin kocha, akepityecha chomnyenyi.
- x Otini kakiyetunecha, sowunogh pö kitukumöteto chomnyenyi ompö acha, kuchutecha nyu kokay kerike nyinte, akekarikegh lasiny nko nyinte.
- x Otini mii kwichisyot ngalechoni lapay ompö orito söponwecha, kemitecha kelikune lee Krïsto, keletacha nyu lenyoni tökinyighitecha wölo lata Töroröt lasiny.”
- x Otini kimatecha kepesteghene mikulögh, kuletöy mukilögh kunyighitwecha sopen pö Krïsto, nyo nyighitate wölo lata Töroröt.

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

~~hghghgh~~

- x Ompö Epeso 3:20, Koruut nyete nyo kikiporunö möchut pö ptangengmöt cho pö poor, wölo ato kileet tagh ompö atoni, kirumu man nyo wow nyo yamat kemiil.
- x Kamwa Paulö lö kiripkegh nko waghakatani pö ptangengmöt tökitöptö kitoon pö Christo nyo poru wölo lata Töroröt lasiny; melö poghyonete nyo muchoy Töroröt onkit kwigh wölo tingetö Töroröt kimukat nyo wöghöchöy

sopoontinecho kitöptö nyo pö Kristo tya kisiir anta kimalta kigh anka lapay wölonö kötökinintoy.

- x Ato kinan poryot nyomi kokay kwenu poor nko mikulögh. Kalatia 5:17.
- x Otini kimitö kemöre ompö kighanat partaghninö kipartech nko Kristo, kiketyokisyecha nyu ompö paytagh pö poor, akemukecha nyu kepesitena ompö miikulögh.
- x Otini kipesiteghenecha mikulögh (kinkinötenyi nko kintöghoghchintanyi) kewoghokisyenecha nyu ketöpisot lee kitoon pö Kristo, akunyighityecha mikulögh sapon nyo lata nyo pö Yeso lasiny, kutöronö nyu nyinte ompö söpontinecha. 2 Petro 3:18.

~~iiiiii~~
~~iiiiii~~
~~iiiiii~~
~~iiiiii~~

- x Kinkit lö kikekonech sopoon nyo reel ompö Kristo, akenkit ngat lö chömech Kristo akikonech mukulögh nyo Tiliil kuntoghoghunech tokenyoru sopoon ninö ngoreköy Töröröt.
- x Kilenyona, keghoncheghenö, kepesiteghenö, akemang'a kighanat ompö man nete, amökipesitoy lee piich cho mötinye tiku chete.
- x Mii ngwinya kiwegho wölo gha kutöngöy wirurat, akimi kuwonysoot pöroyin. Kilenyona, michinecha ketwaytena kegh mikulögh nyo Tiliil otini kipesitoy, akeporchi kegh nyinte, akekönyöy kuporwech kungongwech makatenyi pöroyin ninö kömöchöy.

~~iiiiii~~
~~iiiiii~~
~~iiiiii~~
~~iiiiii~~
~~iiiiii~~

- x Michinote kilukī mukulögh nyo Tiliil nyini pinech nko ighisyewutkocho, melö kumīn, sakit anta tiku walaka.
- x Ato kipesiteghecho, poor, kipirecha tiku walaka cho pö poor cholata, sakit, kumīn pīrchin nyo gha, opoghyö nyo gha, chamata tikwin cho pö kile cho lata ropiyen anta siro, pīrchinpö paytagh nko walaka, amelö ntoghowecha mikulögh nyo Tiliil.

Nyini kamwa lö “Kenyighiit mikulögh nyo Tiliil.” Ki keleet tagh keyetu (kenöryö) poru nyoni nyoman lö nyughiitagh chii mukilögh nyo Tiliil mikulögh nyo Tiliil nyo nyughiituwecha sopoon pö Kristo.

- x Pörwecha karutyö 19-21 ortun sömök wölo kisöwuntoy kinyighitata mikulögh nyo Tiliil, pöghisyo mukilögh nyo Tiliil nyo yichini sopoon pö Kristo orincha.
- x Suwiyagh nyo tagh, “Kipöru akuntöncha.” Ketumenocha mikulöswecho, ketumchini Echotyootenyo; ngorekyo mikilögh nyomi löpoyin, kalya nyo yamate ompö wölomi Töroröt.
- x Suwiyaghto nyo pö odeny, “kupöntoy wölomi Töroröt.” Keyokyï söro Töroröt. Kitenö osiis ompö tikwin lapöy “melö ompö tikwin cho karamach ompö kaynata Yeso.
- x Suwiyagh nyo pö sömök ki nyo pö achanech nko achanech. “Atechakwa kegh akwane nko akwan.Ompö kiwaghata (tekotonenyi) Töroröt.”
- x Nyini kengughitecha mikulögh nyo tiliil kunyighityecha sopoon pö Kristo o,

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYÖ MUT (5)

A. Pipo Kristo cho mongtoy akonga ompö nyoryogh

~~8/18/18~~
~~8/18/18~~
8/18/18

- x Ki ratate paulö ompö Rumi otini kikirchini kighoni Epeso, nyo po tösunot tya, ki ratate nyinte ompö Yeso Kristo.
- x Ompö kinetutyö tagh ompö palaliantanete, kinet Paulö pipö Epeso cho le chikwa ompö kighanat “ompö Kristo”
- x Kiketakacha perurpö kighanat, kikekilecha, akewaghakech kelukuna monung’ cho chomunot, akilowomecha akikusionwecha kikekunecha milat ngo mikulogh nyo tiliil. (Epeso 1:3-14)
- x Mi pipö Kristo kumpuryoy ngo Kristo ompö yim (Epeso 2:5,6) akiliki kopo Töröröt nyo mong’oy ompö mikulogh nyo tiliil (Epeso 2:22)
- x Ompö Epeso 4 kuporu Paulö kirupto lö kikeperurecha ompö Kristo, akikuskus ompö acha ye kemang’a ompö Kristo. Epeso 4:1.
- x Ompöwolo kikeperurecha ompö chete lapoy, kewaghach nyu sopontinecha.
- x Woghokoy sopontacha.
- x Woghokoy sopontacha nyo po Kristo, soponi po ngwiny.
- x Melo ki kuskus mong’ot po Kristo ompö acha wölo, kuskus ye ompö perurkachi ompö Kristo.
- x Kikimang’acha ngwiyinete tagh ompö ng’oki ngo meghat, wölo ki sorwecha Töröröt ompö owesienye, akeyechecha konyi. Kulakenecha mantanyi, akukonecha kekarakegh ngo werinyi Yeso Kristo.
- x Ompöwölo kakengutu ye nyu lö kakuwaghach sopontinecho, ku roko keghana lo man, amokemolocho lot nga’t le wolay ki motomo kesorwech Kristo.
- x Ompö pöropcho Töröröt, kichicha yenyu monung’o Töröröt, akikukonecha owesio ng’o pirchin kemanga sapon nyo tong’onchinpö ngo kisionotö Töröröt. (Rumi 12:2)

B. Wesitogh nyo Michinote

~~8/18/18~~
~~8/18/18~~
8/18/18

Wesitogh nyo michinote ompö kurotenyo ki wesitogh nyo ipöy kegh ngwiny. Kingtocha chorkololyencha ompö tawu Töroröt nko lopay cho kitongocha, nko wölo kilata, kïpkono lopay wölomi Töroröt.

- x Weghoy ng'at nyo nyarkalal, nyarkalelat ki owesyo ompö mikukonot.
- x "Mikukonoto kitenö" osis ki mikukonot, westogh nyo mikunoy nyo ghonoy ku nyo puroy ompö Töroröt, atökutö Töroröt owesyo ngo purchin pö mikukonot ngo kenyaril ngo piko walaka.
- x Kikiloto möng'enyö kimi Rumi 6. Yamat kengiti akeghan lö kikeparta portonyo nko Kristo, akikesyolecha akeghan lö kikeparta portonyo nko kristo, akikesyolecha kemanga möngöt nyo rel.
- x Kikekonech sopen pö Kristo kiliki nyincha. Ghana kiliki man.
- x Otini kimito ketwoghtone kegh mikulogh nyo tiliil, kokai, ngo sopen pö Kristo nyo kikekonecha (Yohana 16:13-14) Kechamacha ompö kighanat, akilulu man ompö sopontinecha (2 kor3:17-18)

C. Linyoot po Kalya

~~1988~~
~~1988~~

- x Nana lö molentonye "linyogh pö por" wölo lento "linyoogh pö mikulogh" melo kalenchecha okonuno linyoogh. Kigh nyono nyo kakwigh mikulogh nyo tiliil.
- x Ato kakemang ompö mikulogh aki kikonu mikulogh nyo tiliil kalya ompö sopontinecho, kalyanoni nyo konecha linyoogh ompö achanech.
- x Ato kipesteghecha mikulogh ngo kalya ompö sopontonyo, kemuch nyu kelinyo ngo piko walaka.
- x Kemuch nyu ketiyo, akecher kegh ompö ara lalya ngo chomnyogh. Ompö mikulogh nyo yang'at.
- x Ripöy nyinte mikulogh nyo tiliil nyo pö lingogh otini kipesteghocha mikulogh.
- x Ripoy linyoogh.

D. Pöor akong'a Mikulogh, Kikönöt, Echotyön, Kighanat, Kipatisanat Töroröt papo

~~1988~~
~~1988~~

~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXX~~

- x Osiswe walaka ompö möng’ enyo ngo kighonutkocho, kenan kekil kegh, akenategha kegh piko walaka, lenye ato pöponye chane poor akonga nyo pö Kristo.
- x Pöru ng’ onguutyonete lö kipoyo poor akonga, mikulogh akonga, kikönoi akonga Echotyön akonga, kighanat akonga, kipatisanat akonga nko Töroröt akonga nko papo.
- x Pölut ngo tiyoton yo mito kipkonö poor nyo tekoy musuk ngo chagha ompö köpo Töroröt (poorpo Kristo)
- x Otini kapesitegha mikulogh, ki kakirip linyoogh pö mikulogh nyo tiliil ompö tupcheni, aketwaghta kegh mikulogh nyo tiliil ompö man. “Poor akonga akemitö ori lapoy”, Mikulogh nyo tiliil nyo le akonga” nyo mi orincha ompö pöghisyo akonga ato kutörör Töroröt, atökwighecha kepuurö le nyinte. “Kikönöt akonga” ompö Kristo nyole pchori mikuliskocha (Eprania 6:19), “Echotyoon akonga” nyo kikilecha ompö pöghisyenyi (Epe 2:10). “Kighanat akonga” ompö Töroröt akonga, ngo “Kipatisanat akonga” Ompö Kristo ngo meghenyi (Rumi 6:13)
- x Kerösa Töroröt ompö kighanat ngo mikukönöt nyo tüngetö montanyi nyo pö man, kirkegh kömi kighanat ngo tipö ngwiny.

E. Ropöw

~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXXXXXXXX~~
~~XXXX~~

- x Kristo kirip kegh ngo chamatenyi, matinyi nko Echotyoon nyo konu ropöw.
- x Nana lö kikonecha ropöw le wölo chomtoy Yeso.
- x Ropowechete melo makenyo kesiko antö käl wölo kitokecha ompö poropchenyi onkit.
- x Ompöwölo kakisich ropöwechitichi ompö pöropcho amelo kakäl möyammatnye kekwolo kegh.
- x Kerose ropöwonte nyi tagh, kikito kanisa ki “Kiyoitoy”

Ropöwonte nyeye nyo kikikoni kitech kanisa. Kipoghisye gho Töroröt kiyoitoghi kutor kanisen, kukiir, kunet ng'olyonto Töroröt ompö Kanisen.

- x Kupaar Paulö werkooy. Kikonu Töroröt werkooy pö Kisilat nyorel atökirip porpo Töroröt ompö koneti pulinton cho kimi ompö osiswo Paulö, akitökimi osiswechete.
- x Ropöwonte anka ki amtagh amtoghin ki chi nyo tingeto owesyo ngo pürchin nyo pö kigham Kristo ngo piko walaka.
- x Ropowonte anka ki mösöwonton: poghisye gwa ki kuntoghoghta, kupagh akirip kechiryo Töroröt.
- x Koneti: chane ki pich cho ting maral ngo kömoy kunkiti man pö ngolyonto Töroröt.
- x Otini mitö mikulogh nyo tiliil kuportoy man, kupoorchini tikwil man pö kighamta ngolyon.
- x Kupori Paulö poghisyo ropöw.

~~“Kikönu~~
~~nyinte~~

- x Kikönu nyinte ropöwö, “kiyoitoy, werkooy, omtoghi, mösöw ngo koneti ompö poghisyenyi atökumi pikachi kipit, kiwesochitu, nko kitech porpo Kristo.
- x Kikikono ropowechu kingeta oghi?

~~Ntökite~~
~~no kimany~~

- x Ntökite no ketitenacha linyoogh akonga nyo pö kighanat ngo kinkitöto Kristo.
- x Ntökite no kimany sopö Kristo.
- x Ntökite no kimany sopö Kristo orincha ompö kimikulyenye

F. Porpö Krostö

~~Kökoni~~
~~kristo~~
~~mikulogh~~
~~nyo tiliil~~
~~atokitech~~
~~kanisa.~~

- x Kökoni kristo mikulogh nyo tiliil atokitech kanisa.
- x Akonga nyo pöru lo moyiyonye kanisa ki, kinetutyo pich chole puti anto palaliata lot nyo kikiir.

Wölo nyo poru kopo Töroröt nyo letoy ki kighanat nyo ang'er nyo mi ompö Kristo ngo ngolyontenyi nko tikwil owsyo Töroröt nko pirchin pö keghalana man pö chomnyogh.

~~Kirkegh~~
~~Kirkegh~~
~~Kirkegh~~
~~Kirkegh~~

- x Oto mötingnye poor ngichowutkaty, poor? Ewo.
- x Kirkegh nko porpo Kristo. Kighoni lapoy ki porpö Kristo atökepöghistecha akonga kiripta kegh ko machata Töroröt aketwaghta kegh mikulogh nyo tiliil.
- x Le wöloni poghi syeghtoy ptangengmot tikwil kiripta kegh nko machata Töroröt kiteka portö lapoy ompö Echotyoon.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYÖ MUT NKO AKONG'A (6)

A. Wesitogh

~~0/0/0/0/0~~
~~0/0/0/0/0~~
~~0/0/0/0/0~~
~~0/0/0/0/0~~
~~0/0/0/0/0~~
~~0/0/0/0/0~~

- x Poru ngonguutyonete angwa ngoki, “kepestegha ompö kinonut pö kinonutkocho”
- x Tingetö ngwiny kigh, kinonut nko pirchin pö ngwiny; ompö oor tökenyuru kalya ngo ngorekyo (“kepesitegha kinonutköcho,” akerip tikwin cho mesunacha, amötting sopoon pö kokay
- x Mi ngwinya kitösötagh kiyoröy tikukwa cho sisöch ompö chopö Töroröt.
- x Wölo pürchini Töroröt lö rook kakitwaytecha kegh nyinte kisir ketwachta kegh cho konu ngwinyini.
- x Otini könyoru pich nyo tagh kighanat nyo sopoy, kisich ngorekyo ompö Echotyoon akisich chane pürchin pö kighan nyinte.
- x Wölo pipö Kristo choc hang michinoto “kipoghisyo” atökung’arech Töroröt kitil kughan kile pöropchenyi nko kisyonotenyi Ichinyi mikukönöte, kalya nko chomnyogh nyo tagh nyo kile nyingwa tagh (Ng’ong’ut 2:1-4)
- x “.....Ompö orito kinonsiewut...töru nyu nyighono ngoki kepestegha kinonsiewut (kegh tikwin cho mesunacha).
- x Kimwowecha ngat Paulö lö söwunoghtocha kipö tiwin, ompö lawel kupöru ngal pipilia lökaramach, nukoy akiwinyat.
- x Nyo ripoy “kikutyakecha sopoon pö Töroröt,” Melö mi Töroröt orito kinonsiewutköcho.
- x Kepegha kinosiewutpö Töroröt kipkonö kinosiewutpo kony, kwipecha lapoy ketanga simnyonton ompö chepomunton (sanynan kwipoy pich wölo mi ngoki)
- x Chi cho kigha ompö moningo Israel ompö surkwen, otini kitör kuros tikukwa nyito kitö rosoy Töroröt.
- x Ki tuwoch mikuliskokwa akimasiwanye man pö Töroröt, woghokutye ki puryo kighanat nko ngoki.

B. Kinonut Cho Kakewaghak

~~11:11~~
~~11:11~~

- x Ompö lawel kuwö kinösiewutpö Paulö kingete kömpolelyo ngoki (nyighöno ngoki) tökwit kisionoto Töröröt, Yeso Kristo. Söwunö lö melönye Paulö kianetakwa kegh Kristo wölo kanetakwa “kegh Kristo”. “Kenet kegh Kristo” ki kingiti Kristo wölo melo kingiti paat nyinte.

~~11:11~~
~~11:11~~
~~11:11~~
~~11:11~~
~~11:11~~

- x Manini pötagh nyini kikiim ki kikinnet kirip kegh nko sopoontanyi ompö 22 “nategheena pooray pötagh” le acha cho mitö kighanatenyo ompö man pö kimurtowonto Kristo, “Chichay pö tagh” kikemötö akewirchi wolö mi meghat akemuchache kipestegheena ompö kitiakat.
- x Manto anka nyo kilimacha akikenetech ki kerosacha Yeso ki lö “chichay pö tagh” kenategha atokwighecha mikulogh nyo tiliil ketiokisieno “akiwaghach kinonsiewutköcho otini kapayta mikulogh nyo tiliil mikulis kocha, ketorocho keros seroon ompö oro Töröröt akiwoghokisio kinosiewutkocha.
- x Sörookm ketorocho seroon pö Kristo, kikono nyo mikulogh nyo tiliil seroon pö Kristo ompö orincha (keto chichay rel)

~~11:11~~
~~11:11~~

- x Ompöwölo kikewirta chichay pö tagh, ki kawoghoki chi nyo rel yamat kimangacha möngot nyo sis. Epeso 4:25-32
- x Ompöne tökilö Paulö yamat kingalan man ngo piko walaka? Ompöwölo kichicha ngichay akonga; liku solwonton ompö tupcheni kingala kegh putinton, kirkegh nyoni ngo chinyo lisoy kegh nyinte onkit.

~~11:11~~
~~11:11~~

~~189/11/11~~
~~11/11~~

- x Kikeparta chichay pö köny ko Kristo ompö kimurtowön. Kikekonecha otopanyi akengongwecha mantanyi mikulogh nyo tiliil yenye kimukecha kighoni akepesitegha mantanyi.
- x Otini mökipesiteghechanye kighanat nko ketwaghta kegh nyinte ki kakisinyaracha mikulogh nyotiliil.
- x Söwunö ngolyonto Paulö “tyokenokwa Töroröt ratata ngoki melo mikulogh nyo tiliil ongitnyole ratata nyo le nyincha (kirkegh ngo machey po angole) wölo ng’olyontoni le “ratat” ki kekar anto kerip (Yoana 10:28-29)

~~189/11/11~~
~~11/11~~

~~189/11/11~~
~~11/11~~

- x Kisikonyi ngwonin asistanka ompö chii ailenyi atyam lö ntowany ngwoninöni, wölo mewönsontnye?
- x Yenyu lö kikewirta chichay pö tagh, kewaghach kinonsyewut akelach chichay rel, owesyo nyo rel nko pirchin pö ketagh ngwonin, singiryo ngal cho ghach, wölo mito wöghokut nyo wow (kingeta poor-Kristo) nko mikulogh nyo syonchini akinyarkalal.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYÖ MUT NKO ODENY (7)

- x Kitomö kenet kegh Epeso 5, roko kesomono ng.at Epeso 4:17-24 ompöwölo 5 ki tasatagh pö 4.

~~1978118~~
~~1978119~~
~~1978120~~
~~1978121~~
~~1978122~~
~~1978123~~
~~1978124~~
~~1978125~~
~~1978126~~
~~1978127~~
~~1978128~~

- x Ompöwölo kikeparta portöncha nko Kristo, akikekonecha otöp nyo reel, kichagh Paulö tikwän ompö kuka 4 nyo rook kiliku oreto sopontinecho.
- x Nyo tagh yamat keghalanacha kiteno osis ngala man.
- x Röko kenorekyo ompö ngal cho toghoy Törorot, wölo norekyo kegh kupota sopontinecho akipesitegha mipoghisyegeho sopontinecho.
- x Nyinö kötö kichorsiyi ki yama kegh poghisyo, atokenyoruno tikwän akengarach piko walaka.
- x Yamat kitech ngalecha piko walaka akungarach.
- x Melo tökepirchinecha ngat mikulogh nyo tiliil ato kitastagh ngo tiyotön.
- x Kengalacha nyu ngo piko walaka ompö chomnyot, akesyonchi kegh le wolay kisionwecha Töroröt ompö Kristo.

A. Ghamat Kipesitegha Moningo Töroröt chomnyogh

~~1978129~~
~~1978130~~

- x Ngolyontöni le “yenyu” kurosoy lot kuka 4, ompö lapoy cho kakwiwecha mikulogh nyo tiliil ompö kuka 4, kwighecha yengu nyinte “keripa Töroröt lasiny” (Sölut 63:8).

Ngolyontoni le, “le monechi chole chaman” Kiting lö kerip nyinte ompö oor nyo pö moningnön.

B. Kikekonecha Ötöp pö Töroröt

~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~

- x Lentoy Paulö le moningo Töroröt, ki kikekonecha otöptanyi nko kigh anka tikwilnyo mi orinyi.
- x Kigh anka tikwil nyo kighöy ki rook kimi chomnyo Töroröt otö mikulogh nyo tiliil kikonu sopoon pö Kristo ompö acha. ompö acha.
- x Kima nyinte ompö acha akiompö chomnyenyi ompö acha chomnyononi nyu konecha atöptanyi.
- x Töpeno kiripta kegh nko chomnyenyi akitemeghechino kegh nyinte (Epeso 3:17-19)

~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~
~~ikikighe~~

C. Otöp nyo Reel

- x Tikuchini mömichinocha keghacha ompö otoptonyo nyi reel ki, chay ighoy piich cho tomöcha kughan.
- x Otöptöngwa kwich ngalechoni, akikighecha tikwil wölo mökeghechanye ngat.
- x Otop kipoghisyecha kwimon kelukunecha simnyon. Yamat kepurocha lenyoni nya?
- x Eso. Yamat kemwat kegh ompöwölo melo yamat kempuur nko simnyon.
- x A nguruwetin? Chömoy chane kiliku simnyon! Ata kemwat chane kitokiyoroy ngat nöroytin. Otöptöngwa nyoni pö simnyonton.

Le wölini mökimochonye kilikuna simnyon le moningo Töroröt möyamatnye ketastagh kegh ngoki.

- x Kimuchoy kichisone anta kipityo anta kitagh, wölo melo tökengorokinecha otöp pö poor ompöwölo melo tökiotoptonyo.
- x Chomöy cho tömocha kughan kwichoy ngoki ompöwölo otöptöngwa nyoni.
- x Pöne kenyorwech kegh gal cho kirwokinegho ngwiny asistanka?

D. Kikenategha

- x Mwöghoy Paulö lö sisöch otöptinecha nyo melo rook king'orekinocha atop pö ngoki.
- x Kikenaghacha tikwil keliki moningo tiwin akimelo kikingit man. Wölo kichicha ye moningo lopoyin.
- x Kikupörwecha mikulogh nyotiliil man pö ngolyonto Töroröt kingitocha ye kigh nyo le man.
- x Yenyu mokaramnye kemilonchecha ngat löt akepuur le pipö tiwin cho menkitcha man.
- x Oto kimpurocha aketwayta kegh mikulogh nyo tiliil kungorokecha kegha cho pö man, nko cho karamach cho chomoy Töroröt.
- x Kuka lö kunetecha kiino ngoreköy Töroröt. Ne nyo ngoreköy Töroröt nya? (Eprania 11:6)
- x Tenyu kakesöwu lö “kipuryo kighanat” ki anger kengarech Töroröt.
- x Möminye kingarechata Töroröt ato mokitwaytechanye kegh Töroröt.

~~Q~~
~~Q~~
~~Q~~
~~Q~~
~~Q~~

Kristo (~~#~~)

- x Melo mwoweche Paulö ompö yi lö mwlo roko ompö acha ongit ketagha ngoki wölo tikwil kengangta ngokikwa.
- x Kingongtöcha lone ngokikwa nya?
- x Ompö söpontinecha. Otö kipesiteghecha mikulogh nyo tiliil ompö söpontinecho kikonu nyu okintö mikulogh. (Kalatia 5:22,23)
- x Otökisiwa piich walaka ongitö mikulogh nyo tiliil nyo mi orincha kisinyu chane piich. Otini nyu kösich chane pürchin kesöru akuwoghokyi kegh Echotyoon.

Ompöne tökipar kain, Ebel? Ekimwochi Abel, Kain lö kimatechnye nyinte Töroröt? EWo. Wölini kigh Abel. Kigh nyo karaam kile nyo kingwonchi kain lö kyaghnyo gha.

- x Poghisyeghenecha mikulogh nyi tiliil le nyoni ptökitwaytecha keghnyinte.
- x Otö pa omtoghi koor kwamta ekimwochi pichini pö kore lö ochikwa chemwokiyis akisoloy mikuliskokwa ngoki?
- x Ewo. Tetoy chane kile ngolyonto Töroröt, akï otini kalim chane man, kusiyach mökulogh nyo tiliil chane.
- x Mömakanye keparacha ngoki chii, wölo otini kakitwaytecha kegh mikulogh nyo tiliil, kipoghisyegho nyu otöptöncha nko ngalanencha atökuwaghach söpöntino piko walaka.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYÖ MUT NKO SÖMÖK (8)

~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ~~

- x Ompö Epeso 5:18 lentoy Paulö yamat pipö Töröröt lapoy kipayta mikulogh nyo tiliil. Ngat ompö kuka 22, ngolono Paulö kongonön ompö oritin cho changa, miron nko korka, sekeyon nko chito, yiyin nko moning.
- x Wölo kimuytoy onkit kepesiteghena ompö kongonon ki kepesitegha mikulogh nyo tiliil.
- x Kitömö kesomonö Epeso, karaam tya kerosa mironnko korkanay tagh. Kingwina ono kensyonay tagh? Ki makata ngo?

A. Machata Adam

~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ~~

- x Ompöne tökulenchu Töröröt Adam töno kaynotus tikuchoni? Olentan tökuto nyinte poghisyenyi. Ontan kimösöwunye Adam lö kimötinye kingorokin, ntokiteno kutö kainotus tikuchoni, kerosa ye wölo kitönto Töröröt Adam machatenyi pö korka.

~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ 8/8~~
~~ገጽ~~

- x Kigh Töröröt tikwin chole mut ompö ye; kutö Adam ruwön, kicheny karas, kikar peny, kwigh korka, kwipchi nyinte Adam.

B. Kutö Töröröt Adam Ruwön

- x Melo kimöchoy Töröröt kingorökutyö Adam. Ki Töröröt nyo kikit wölo kilenye koko Adam

C. Köcheny Töroröt Karaspö Adam

- x Ompöne tö Karas? Ompöne tömölikä yit, anto kel anto putyon?
- x Karas kî apeway pö Adam, melo ki yamat kîkiki Awa möt anto paraku Adam, Anto toyo nyinte wölo tokîkarikegh.
- x Lekitö karas mikuloghwunyi, yamat ketö Awa kilekito mikuloghwu Adam ompö chomnyogh nko ripsyo.
- x Mito karas kulkul wölo pöro nyo roko kömi Awa ompö ripsyo Adam le kokoroy nyo ripoy warechi ompö köpeplkachi.

D. Kökar Töroröt Pentanyi

- x Le ato kîkarer chi asete kî ghamat kisöp

E. Kegh Töroröt Korca

- x Poghisyo Töroröt nyinte lasiny.

F. Kepchi Töroröt Nyinte Adam

- x Kimöchoy Töroröt kisöwa Adam lö kiropowön nyinte nyo pö Töroröt.
- x Töroröt nyo kitor kensyigh, kigh Töroröt kensyogh melo kigh ptangengmot.

G. Koor Kîterchi Santökökwä

~~Üllü~~
~~Üllü~~
~~Üllü~~
~~Üllü~~

- x Ketor Paulö kilo nya kîterchi korî santökökwa kile wölini yamat kîterchi chane Echotyoon.
- x Kikonî Töroröt lö möt pö korca mîrinö. (1Korito 11:3) le ripiin nko pöghin, nyo roko kîterchi kprka le wolno kimwa Töroröt. nyo roko k Td] TJ166öt.

Kesomono *ighsyewut 5:28,20*, yamat kiterchi kori santökökwä tokuteno kichunyo ngo ngolyonto Töröröt.

H. Santoy Achama Korukwo

~~11111111~~

~~11111111~~

~~11111111~~

~~11111111~~

~~11111111~~

~~11111111~~

~~11111111~~

30

Epeso 5:25-

- x Mwochini Paulö miron kicham korukwa wölo chomyoy Töröröt Kanisa.
- x Kemilonchenö ngat para Eden, nko Adanm nko Ana.
- x Kinguna Awu karaspö Adam aki machat ketö nyinte kilekito mikulogh akerip.
- x Otini kitö Töröröt Adam, Awa, kicham Adam lawel *Towunot 2:23*.
- x Ompö yi, Ekigh ne Awa, At kitagh chama Adam? Mominye kigh.
- x Nyo nyo kingit Adam tya Töröröt nya anto Awa? Töröröt melö kökisiwa Awa tagh.
- x Yenyu roko kisöwu lö chömnyo Adam ompö Awa kunguno wölomi Töröröt.
- x Kilimchi kegh Adam chömnyo Töröröt, akisöwu lö kigh anka tikwil nyo konu Töröröt ki karaam, kughan Awa lawel.
- x Yamat tikwil kichama korucho ompöwölo chomecha nyinte akikonecha korukwa, melö ompö otöptinecho.
- x Muchoy lone koru kitekoy mirokokwa, akumuchoy lone miron kichö moy korukwa le wölo mwoytoy Paulö.
- x Ompö kunyitech mikulogh nyo tiliil ompö kuka 18.
- x Otini kakighanacha lö kikeparta porwoicho nko kristo akikekone atop pö Kristo, aketwayta kegh mikulogh nyo tiliil kemuchöy nyu kemanga kiripta kegh machat Töröröt.
- x Korka nyo mongo poor kimemukonye ntokitech chitanyi.
- x Wölo korka nyo westegho mikulogh nyo tiliil, kutwoytoy kegh Töröröt melö santenyi (Isaya 26:3)
- x Ting nyinte kighanat ompö chomnyoo Töröröt nyo ato igh santenyi leluut kipoghisyegho ompö söpenyi.
- x Ting nyinte kityakat kitech santenyi.
- x Kömwöchu Paulö santoy kicham korukwa le wölo chomyoy Töröröt Kanisa.

Anger ngalechete ompö chi nyo tökimi ompö poor.

- x Ompöwölo chi nyo mi ompö poor, kichomoy kegh ongit nko mochutkachi. Moyongonye piko walaka, ata ompö korkenyi.
- x Wölo chi nyo mi ompö mikulogh, kunonöy pikowalaka kisiir nyinte onkit. (Pilipi 2:3,4)
- x Machatenyi ki kisöwu lö könyoru kokonyontenyi mochutkachi.
- x Nana lö kigh Töroröt Awa ompö porpo Adam nyo kareran pö Adam Awa.
- x Ompö Epeso 5:28-31, mwochini Paulö miron kicham korukwa akirip chane le wölo riptoy porwokwa.
- x Ato imutanye ewungu, imwochinenyi yewangu lö, megheenyinye poghisyö le wolnö machat, möyonginyinye lö ntesöp,
- x Ato molenyenye nyoni igha kigh nya gha ompö yewungu, kunyoroy portongu lapoy.
- x Kighoy ne suu ato megheenyi korucho le wölo kamongtöy.
- x Kisinyorisot aketagh chane keyar pöroyintin cho kitöko. Mwoghoy Paulö lö kipöyo poor akonga, kiröko kechama, akeyang korucho, melö ompöwolö ighoy kigh anka tikwil nyo karaam wölo ompöwolö porworcho cho kikonech Töroröt.

I. Moning'

~~Moning'~~
~~Moning'~~
~~Moning'~~
~~Moning'~~

- x Moning chhele kighoni ki yamat kimang ompö mikulogh
- x Moning cho pesitegh mikulogh kitekoy yiyikwa, yenyu otini katagh chane ki katagh chane Töroröt.
- x Nana lö kareran pöngolyonto Töroröt ketech yiyi nyo roko kwich le nyoni ompö orr nyo karaam; oterchino yiyikwo, papongu ngo yongu”
- x Kömwowecha Paulö lö kiruruut nyete nyo mito ayomis atökuteen pöghisyengu atesöpö osiis choc hang ompö ngwiny”
- x Löne Atotöp ntökitagh kitech yiyikwa, kususö möngot nyo yiyin ngo moning akiangerit (Tyangoi 13:15)
- x Kilo Paulö “atesöpö osiis choc hang ompö ngwiny” atomoterchinye moning yiyintenyi, kitagh kiruruut pö yiyin kungunoy tiyoton. Ako pöru nyu nyete meghe moning. Mukoy yiyin kilenchi moning melany ket, mökiternye moning kichinö ompö ketay rosa tyangoy 30:17

J. Yiyi

~~Yiyi~~

~~Yiyi~~

~~Yiyi~~

- x Mwichini Paulö papotin cho kikenyit mikulogh kipagha monekwa ompö Echotyoon.
- x Otö kighanecha chane poor, kī kwichoy chane kumpuur ompö poor, akwipi singiryo ako ngwonin.
- x Yiyi cho ripoy moning tya amopisininye moning poroyin kupityo cho melo mikukonoy cho ngölonono polo nyino köto ngolono chomnyogh, cho mwochini moning ngala kiwaghat akitighoy moning tya “Akanya kunan chii ngaleko chitö anka ompö ara kingarakata kegh nko chamata kegh akeghchī kegh nyo karaam” (Eprania 10:24)
- x Otini kapita yiyin pöropcho nko kinkitoto Kristo akikenyit mikulogh nyo Tiliil ompö sponpo Kristo, ngoroköy mikulogh nyo Tiliil kumpuur monekwa nyo karaam.
- x Mikulogh nyo Tiliil nyo ngorokecha keneta akengarach monecho ompö man pö ngolyonto Töröröt.
- x Ngat otini kapesitegha papotino nko yotin ompö mikulogh nyo tiliil kungorokecha keneta monech0, le kipesitegha mikulogh melo poor.
- x Otini kapesiteghecha poor, kenetecha monecha kwigh lenyoni (Yoana 3:15)

K. Sekeyy nko Yitintinekwa

~~Yitintinekwa~~

~~Yitintinekwa~~

~~Yitintinekwa~~

~~Yitintinekwa~~

~~Yitintinekwa~~

~~Yitintinekwa~~

- x Otini kikiroy Paulö kitapu Epeso, kimito sekeyy nko yetintin. Osisweche mito poghisyeghi nko pipo poghisyo.
- x Kinönutyö Paulö ompö yi kī lö sekeyoon nyo westegho mikulogh kipoghisyechini yetintanyi le poghisyechini Echotyoon.
- x Melo ighoy lasiny poghisyo otino rosöy yetintanyi, wölo meghonye otini merosonye yetintanyi, wölo ompöwölo kichicha sekeyy pö Töröröt keghacha poghisyo le kighichin Kristo.

Sekeyon nyo westegho poor kiyongoy kegh nko mochutkachi. Menonönye kwich poghisy nyo karaam nyo po yetintanyi.

- x Kitas tagh Paulö kilo, mengwinonye ropowontencha wölo miyentintöncha onkit wölo tikwil wölo mi Echotyoon.
- x Akwa cho ochi oghchino sekeikökwo lenyoni tikwil motyegho chane. Aonkiti lö opokwa tikwil nko sekeikokwo Echotyontonini lee akonga mi yim, aki nyinte rwokyini chito anka laras. (Epeso 6:9)
- x Mwochini Paulo yetintin lö rook kinam sekeikwa ompö chomnyogh.
- x Nya kisöwu yetintino lö pö tösunot chane ompö Töroröt kisiir sekeikokwa, wölo losecha Töroröt lö kichi karkegh.
- x Yenyu ompöwölo, chomöy Töroröt sekeey ki karaam tikwil kecham chane le wöo chomtöy Töroröt.

EPESO NYO PÖ KIGHÖNU CHO MII K<(78

KINETUTYO MUT NKO ANG'WAN (9)

- x Kiratate Paulö ompö Rumi otini kikirchini kighöni chomi pö Epeso palalyantanete, akuratate ewunyi anka ompö sirimnyoon, akinyoryote nko Askarinto Rumi ewunini. Kimi askarino Rumi asiiswechoni pö Paulö, akitingeto kari luk cho pö poryoot. Ompö suu kigh nyo tagh nyo lokoy askarian nta luk ki momposio muu (Lee lökötio) kwit muyenyi. Kipö tösunit nyoman momposiononi, ompö wölo kiwuso tikwin lapay kiyasa, anka, kulach long'o takat kortoy takat nko okupö patak, akinom kegh nko aghua muu (mompos), ng'at akulach kwiegh cho kikigha ang'woypö tionkin anta kiagh (Siroo) Wölo wolu tiokoynguny kewirchi sumarin ng'at kinap long'enyi, nko koröpo möt, nyopö lot, rotwo (chook).
- x Ompö kinetutionete pö asete ompö Epeso, poruech Paulö lö kichi askarino Yeso nyo kiting'eto poriot. Lee askarinechoni kipö Roman kiting kari luk cho kiporiegho, nyo kimwa Paulö lö kikonecha Töröröt lee kighonu kari luk nko ng'ötwö cho kiporiegho ompö poriot,

A. Poryenyö

~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~
~~kkkkkk~~

- x Asete, lee möning'ö Töröröt, kimitecha lee atoo kimä moning'o Isreal ompö kiskusut nko tiamanyo wow, lee atakinya kikitiaka moning'o Israel Misri.
- x Kitiokisio ompö poitagh owesio misri, wölo ompö wöy-wöyunay püröch pögh kitiam gharaoh kuyoda, anta rat chanae ng'at. Ompö lee nyoni ng'at kenkutunö lö kiketiakecha ompö owesio onyöt, wölo mi kuletöy tagh kityömoy kilisecha atökunyoru kipaytechng'at.

Memukonye kurwokecha akwighecha chechii wölo ompö ara lisat muchoy kikinkin kinonut köchaa, nko mökutköcha, nko wölo limtoy kisönkochaa akupaytechaa kumi.

- x Ny'olion nyo wow nyo liso pich onyoto ki pirchin nyo lisecha keghana ng'olon nyo mi Romi6 nyo poru lis lee man, nyo atoo kirosacha lee ato kakitepicha lee pipo poor.
- x Ompöwölo atoo kimitecha ompö poor, kumuchoy omyoto kulioköy kinonutköcha ompö Töröröt kuweru tiomut pö nguny.
- x Kilee atakinyu kimemunye moning'o Israel kughet key ompö pipö Misri lee nyoni memukonye takeghetagna kegh ompö onyot, nyo lee lusin, tiomin, chepkokwo.
- x Ki lee nyono nka nyay kikiir Paulö lö tupchenichu, alökuna cho kiliot ompö Echotion ompö orito owesienyi. Alaka kari lukoo Töröröt
- x Ompönee tökipo tösunöt kekil ompö Echotion akwiimpo owesienyi, akelach kari luk lapay cho pö Töröröt? poruecha saya kite ompö Körutyö 11 "aku takemucha keghiong'ö akemuch kerinta putinton onko tötuut onyot "kulet Paulö kumwa lö porionu king'wan tia lee poriot nyo tomany kesiwa anta kilim.
- x "Akumelo pö poryonu poor anta kison, wölo pö owesyo, tötuut, poytoghi, cho pö tiwin pö ng'winyunu, poryo ooy cho pö tonu too (murot) cho ghach." Melo kimitecha lotat, anta arisio nyo pö poriot nko punyonte onu, mökisiwiechanye ompö porie, nyo makat keghi ong'a akechichim ompö Echotion ompö orito owesienyi, akelach kari lukoo Töröröt pö tosunot nyoman ng'olion nyo kimwa Paulö lö Ng'yongö ompö ngalechu. Ompö korutio 11 kimng'a lö" lacha kari luk lapay cho pö Töröröt, tömönee chichim ompö Tyomuut pö onyot nkot tötuut kachi lapay ng'at ompö körutio 13 kimwa lö lenyona laka kari luk lapay cho pö Töröröt atemuka ghyongteno pöghetu anta poroyin pö tiomut aynap key ompö kari luk lapay cho mökot.
- x Ompö ng'ala krikтин, ng'oliontonu lee chichimat kumng'oghu lö kikeluk kong pich akimi kipsach chii antanpunyon kiporio, nyo makat kile tiara poriot ichichim ompö otoni imii wölo lonee?
- x Ompö 1 Petro 5:8-9. kikir Petro lö, "kamana kegh, likuna nyo topontoy, ompöwölo mii punyontengu, oiyintee kipororoy lee ng'otiny akwestoy atokinyoru nyo poroy, ompö kighanatenyi.
- x Iyoo kighyongsonechaa lö nee nko tötuut pö onyot (oyin) ompö chichimataa kighanat nyini muitoy nteyonanyi punyon oyin aki lee nyoni wölo kirintegho. Kolosay 2:15. ketopönee löt kite ompö Epeso 6:13 melo kechikechaa Paulö lö alacha kari luk aapa awir, apar onyot, (oyin).

Mölenyenye nyoni kokay, ompö wölo kiwur Yesu kony. Nee nyo köng'out ompö achaa ki kemunyo, akeghan kipolot nyo kikerintang'weechaa. Makat ompö kighanat, kewinya kegh Kristo kipolin ompö achaa.

- x Nee karichu pö luk kikonecha Töröröt? nyoni ki Yesu Kristo.
- x Lee alaykakemng'a, kikurinta Yeso onyot nko oychii akimi toyetoo paitaghtanyi, nyo makat kewinyena key oripo Yesu Kristo. Nyinte nyole kariko luk nyo kikekonechaa.

B. Man

~~llllllll~~
~~llll~~

- x kikuro ompö Isunat kesomonö Yohana 14:6 Kilo Yeso ochan ore, nyoman nko söpon “kimamwanye lö oporunyi man, anta onetinyi man.” Wölo kilö ochan man. “kekamanena kegh man,” makat kelacha Yeso, kristo.
- x Man ompö Yeso, ng'o nyinte? Kakwigh nee ompö achanech, kakukonech nee, makat kengutu akesuwu makat kesikö ng'ömchö nyomi orii lasiny ompö Yeso makat kengutu nyinte.
- x Kengitu Kristo kilata kerat lökötyo muu nyay mucho kewuso tikun lapay cho mököt ompö poriot lee askarino Rumi.
- x “Kitö anka kikelach long'o takat nyo pö man” ompö 1 Korintho 1:30. Poröy Paulö lö Kristo nyole mantanchaa. Lee nyona ato kimökechaa long'o takat nyo pö man, makat nyu, “kelakacha chichay reel” (Epeso 4:24) Echotyön Yeso Kristo.

C. Kalya

~~llllllllll~~
~~llll~~

- x 1 Kor 15:1-5 mng'oghu paraku “lökoy cho karamach” lo nyoni meghat nko kitutunoto Yeso Kristo lee nyona akoo kimochoy kenopchï keliecho ng'al cho karamach, kimakat kelacha Echotion Yesu Kristo. Lee nyona ako.
- x Kimochoy kenopchï keliecho ng'al cho karamach, kimakat kelacha Echotion Yesu Kristo
- x Kitingetecha lalya ompö Töröröt ompöwölo kimegha Echotyön Yeso ng'okicha akututunö meghat kirkegh kimwa pich cho kamwa anta kamwa onyöto chichi.
- x Kimuchecha kechichimena kalya Töröröt.

Pöghisiyi onyöto lö tömökisiwecha kalyaninö kitingöcha ompö Töroröt, akwighecha kemighyenö aketomtomön ompö chomnyo Töroröt nko takatenyi ompö acha.

- x Ato ighecha onyöto keghana lisutkachi, akesich tomtomönöt ompö chomnyo Töroröt nko takatenyi ompö acho no, kupotöy kimunyötö nko chichimata kalya ompö mikulisköcha.

D. Kighanat

~~Wiliilich~~
~~Wiliilich~~

- x Ompö puku Töroröt (Pipilya) kimikul o, kisiwiyi okumpö Töroröt, akirumi okuntönyo kile nyo pö keghan, atolapay kiliki nka okumpö Töroröt. Körkeyin nyo karam ki ompö Rumi15:13

~~Wiliilich~~
~~Wiliilich~~
~~Wiliilich~~

Topöne lö, kinonutyo Töroröt kimikul kipoto nyi lee “ompö keghan” nyo lee onkuntönyo akimining’ nyoman.

- x Atokiyokta kegh löt kepa, epeso 6:16, kitor Paulö kimwa lö anama man (Kristo nko pöghisyoninö kiwonyeghchi kimurtewon) kighyong’ ötencha ompö taghu Töroröt (nyona Tiliil akiting’ kalya) nyo ghamatecho (kighanata) aisiwiyenyi kinuch koti cho ng’ wonöch cho pö onyöt nyo pö tomtomönöt.

E. Sörunöt

~~Au~~ ~~süchiköke~~
~~Köchiköke~~

- x Silu Kristo sörunötö lapay, kilenyona, kelach kortewonto möt nyo pö sorunöt, ki lata kelach Echotyoon Yeso Kristo.
- x Möchöy onyöto kewutyeghenöcha Rumi 6:10 kikeportöghchu kimurtöwoon otöptöncha nyo pö poor akuighecho keporiyeghenö ngoku ompö kimukatenyo kegh ompöwölo nkit lö mökirintenechanye.
- x Kilenyona ompöwölo kiyamecha lö kimeghenecha Yeso kusilta, akusiltawecha ngat ompö keportoghchecha kimurtowoon nko nyinte, kikenapecha nyu lee pich cho kikupöt meghat ompö söpontinekwa.
- x Ompöwölo kikicheny meghenyi nko meghencha nko nyinte ortuno ngoki nko poor.

Pö tongonchiin atokiroos korutyö 14-17 wölo kikinyoryeghtö. Nyo tagh kikuwitwitenecha mikulögh nyo Tiliil MAN. Nyona lee Kristo, ngolionto Töroröt nyo satate (kikutönecha oripö Kristo).

- x Ngongwecha otönya ompö tagh pö Töroröt. Nyoma Tiliil akitingeto kalya nyo lititate. Yomisecha lasiny sorunotenyo kimikuul kengetuneno ngoki, meghat, onyöt nko kirwook, akwighecha nyu keyetuneno pöropcho nko kinkitöto Echotyontenyö Yeso Kristo.
- x Kikirut cho kikwolo kegh yete ki Epeso 4:20-21.

F. Kesagh Kitenö Osiis.

~~Amisika~~
~~Amisika~~
~~Amisika~~

- x Mwaghata pipö kriktiin nyu lee “kitenö osiis” kesagh kitenö osiis nko “mikulögh” kikarkegh, nko ato kimwa lö mösiwiyinye otönyi nyinö chichimate. Kilimlimata körutyononi kimuchoy kiluku, “kesagh kitenö osiis” Ompöwölo lenye atoni ketwayta kegh Töroröt aki kempuur ompö mikulögh.
- x Otinö ntoghoghchini söpootinecha mikulögh, kuntoghowechea keleta ketwaytena kegh Töroröt, akelet ompö sopoon pösaghat. (1Tesalonike 5:17)
- x Muchöy kekwolenöcha kegh kitötömunöghnu pö saghat kimwa Yohana Darbi nyay kilo “Saghat nyo wow nyo tonecha kesöwuno mitogh pö Töroröt. Poru nyoni nyörkölelyencha nko lastaghtoncha pö ngoki nyo kimokinecha nyinte.”
- x Kisuwiyencha lawel kareranpö “kari luko Töroröt” surunpo saghat Yeso Kristo.

G. Kesoghchi Werkocho Nko Tipicho.

~~Amisika~~
~~Amisika~~

- x Kisom Paulö kighonu chomi Epeso kisoghchi nyinte lö tokunyighiit Töroröt nyinte ng’olyoon nko nyakanat nyo otöso tagh amwofitoy lokoy cho karamach.
- x Pö tongnchiin kesöwu lö otini kikiru somotonete pösaghat, kiratate pö ompö kwamta lokoy cho karamach.

H. Tikikö

~~1/1/1/1/1~~

~~1/1/1/1/1~~

- x Muchoy kī kikwip Tikikö palalyantanete kutany Epeso. Ki chii nyo kiwesitoy nko Paulö, akung'öroköy kunetoy. Kanisenichoni kökiketowu ng'ölyonto Töroröt.

~~1/1/1/1/1~~

~~1/1/1/1/1~~

- x Kalya, chomnyogh nko kighanat, kungwino wölomi Töroröt onkit: Otini kapesiteghecha mikulögh kelimchinecha kegh tikuchoni lapöy karamach.